

Rootsis sündinud eestlasest malemeister – Jaan Eslon

Ühes varasemas malenurgas kirjutasime kuulsaimast eestlasest malemeistrist väljaspool Eestit ehk maailmarekordilisel kahekümnel korral Uus-Meremaa malemeistriks kroonitud rahvusvahelisest meistrist Ortvin Sarapuust (vaata 21. juuni lehte). Tänapäevase loo kangelane Jaan Eslon oli teine väljaspool Eestit malemänguga kuulsust kogunud eestlane, kes samuti jõudis rahvusvahelise meistri tiitlini. Jaan Eslon sündis 4. märtsil 1952 Rootsis Falköpingis. Tema mõlemad vanemad olid eestlased, kes olid II maailmasõja ajal Eestist Rootsi pagenud. Malekäigud sai Eslon selgeks 8-aastaselt, kuid tõsisemalt hakkas ta alaga tegelema alles 14-aastasena.

Abielu hispaanlannaga

1969. aastal võitis Eslon Rootsi juunioride meistrivõistlused ja sealtpeale hakkas ta üha aktiivsemalt turniiridest osa võtma. Elukutseliseks otsustas Eslon hakata 1972. aastal, mil tutvus Stockholmi maleturniiri võitja Jan Timmaniga ja hollandlase elustiil hakkas talle niivõrd meeldima, et ta otsustas sama tee valida.

1970ndatel alustas Eslon Euroopa ringreise, mille jooksul oli tihtipeale kodust eemal mitu kuud järjest ja osales erinevatel võistlustel. 1974-1975 mängis ta Las Palmase, Mallorca, Kataloonia ja Alicante turniiridel Hispaanias. Lisaks viibis ta 1975. aastal mitu kuud Iisraelis, kus pidas maleloenguid ja õpetas noortematele malemängu saladusi.

1976. aastal osales Eslon taas mitmetel turniiridel Hispaanias. Rahaliselt oleks oma karjääri alguses olevale maletajale nii pikad võistlusreisid ilmselt üle jõu käinud, kuid Eslonile tuli appi sõber Ingemar Vulcan, kes oli nõus eestlase välisreise rahaliselt toetama ja reisis temaga Hispaaniasse kaasa.

Olles taas Hispaania pinnal, saavutas Eslon kohe edu. Can Picaforti turniiril Mallorcal jagas ta 2.-4. kohta ja teenis auhinnarahana 13000 peseeat. Seejärel sõideti koos Vulcaniga edasi järgmisele, Masnou turniirile Valencia lähistel.

Kuna turniiri toimumispaika jõuti pea nädal aega enne selle toimumist, siis otsustati meelt lahutada diskoteegis. Noor Eslon oli pikka kasvu, heledate pikkade juuste ja vuntside ning siniste silmadega. Tema hääl ja sportlik figuur (ta oli tegelema ujumisega) jätsid tõelise viikingisõdalase mulje, mis hispaanlannadele tollal väga meeldis.

Just sealsamas diskoteegis tutvuski Eslon oma hilisema abikaasa Enriquetaga. Noorte suhe hakkas kohe esimestest päevadest niivõrd hoogsalt peale, et Masnou turniir ebaõnnestus Eslonil täielikult.

Neli järjestikust võitu San Sebastianis

1977. aastast asus Eslon alaliselt Hispaaniasse elama ja 1981. aastal abiellus Enriquetaga, kes oli valmis mehega turniirilt turniirile kaasa sõitma. 1977. aastal võitis Eslon Maspalomase ja aasta hiljem kuulsa Linarese turniiri. Vahetult enne Linarest oli ta saavutanud rahvusvahelise meistri tiitli.

Omalaadne rekord kuulub Esloni nimele 1980ndate aastate algusest. Nimelt võitis ta neli korda järjest San Sebastiani lahtise turniiri (1980, 1981, 1982, 1983). Seda saavutust pole keegi järele teha suutnud.

Oma suurimateks malelisteks eeskujudeks luges Eslon esimest maailmameistrit Wilhelm Steinitzit ja Paul Kerest. Samuti meeldis talle väga Emanuel Laskeri ja Aleksander Aljehhini looming.

1982. aastal sündis Jaani ja Enriqueta perre tütar Carolina. Siiski ei sundinud seegi asjaolu värsket perepead võistlemast loobuma. Mööda maailma reisiti koos väikse lapsega.

1985. aastal võitis Eslon Cala d' Ori lahtise turniiri Mallorcal jättes selja taha kolm suurmeistrit. Peagi sobitas ta tutvust Eesti ja siinsete maletajatega. Esmakordselt osales ta 1989. aastal Paul Kerese mälestusturniiril.

1990ndatel tabas Esloni lühikese ajavahemiku jooksul mitu valusat saatusehoopi. Kõigepealt abielulahutus, abikaasa oli lihtsalt tüdinud sellest lõputust ringirändamisest. Seejärel sattus ta koos ühe hea sõbraga autoavariisse, milles tema küll suurt häda ei saanud, kuid sõber hukkus. Järgnes Lembit Olli enesetapp. Kõik see mõjus Eslonile väga rusuvalt.

2000. aasta sügisel mängis ta järjekordsel Maspalomase rahvusvahelisel turniiril Las Palmases, kui teda tabas ootamatu südameatakk. Eslon suri 24. septembril olles vaid 48-aastane. Tema auks on mitmel pool Hispaanias hakatud korraldama mälestusturniire.

Minu ainuke kohtumine Jaan Esloniga

Lõpetuseks ka üks isiklikumat laadi malemeenutus. 1998. aasta kevadel sain Tallinnas toimunud Eesti kuni 18-aastaste meistrivõistlustel teise koha ja seeläbi omasin õiguse esindada Eestit nii sama aasta suvel toimunud omavanuste Euroopa meistrivõistlustel Austrias Mureckis, aga ka sügisel toimunud omaealiste maailmameistrivõistlustel Hispaania kuurortlinnakeses Oropesa del Maris.

Mäletan, et Hispaanias astus ühel päeval Eesti delegatsiooni juurde keegi meesterahvas, tutvustas end sulaselges eesti keeles ja asus meiega sõbralikult juttu vestma. See mees oli rahvusvaheline meister Jaan Eslon.

Eesti delegatsiooni seltsi otsis ta sel noorte male suurvõistlusel edaspidi õige tihti, mõnel õhtul näitas meile isegi oma paremaid partiisid, mis tal valgele paberile trükituna kenasti kaasas olid.

Nagu meister Eslon isegi, nii olid ka tema partiid väga lõbusad ja seiklusterohked – neis sisaldus palju efektseid kahinguid, mis tihti viisid aga nii segastesse ja ebaülevaatlikesse seisudesse, et neile lõpliku hinnangu andmine osutus üsna keerukaks.

Eesti noorte treenerina Hispaanias kaasas viibinud meister Ülar Lauk'ilt sain hiljem tagasi koju jõudnuna paljundamiseks hulga materjale, millised temale oli omakorda andnud Jaan Eslon. Neid materjale on nüüd aastaid hiljemgi hea sirvida – sisaldavad need valitud Esloni partiisid ja tema kirjutatud malenurkasid Rootsis ilmuvale "Eesti Päevalehele". Eslon oli nimelt malenurga toimetaja 1980. aastate keskel, sel perioodil ilmus lehes mitmeid huvitavaid reisikirjeldusi, infot turniiridel toimunu kohta, tulemusi, partiisid jpm.

Margus Sööt,
meistrikandidaat males